

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

Egész évre hazhoz küldve . . . 8 frt.--
Félévre 4 " --
Negyedévre 2 " .

Hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Andrássy gróf és a zsidóság. — Az orthodoxok kérvényeinek elutasítása. (Csáky gróf leirata.) — Az izr. országos iroda körlevele. — A szegedi zsidók az „izraelita“ ellen. (A szegedi zsidó iskolaszék protestálója.) — Hazugság! — Zsidó vita az osztrák képviselőházban. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Beküldetett — Hirdetések.

Andrássy gróf és a zsidóság.

Gróf Andrássy Gyula államférfiúi egyéniségét, úgy bel- mint külpolitikájának jelentőségét és sikereit méltányolták s ma is méltányolják mások. Mi a nagy politikus és diplomata egyéniségének egy vonását akarjuk kiemelni; — de bár csak egy vonásról van szó, ez mégis föltöbb jellemző az államférfi egész individualitására, mert világot vet annak gondolkodására, messzeterjedő látkörére és tisztult világnézetére.

Azt mindenki tudja, hogy a boldogult, kit most az egész ország mint egyik legnagyobb fiát gyászolja, lelkének minden ízében, gondolkodásának legrejtettebb zugában szabadelvű, modern ember volt. Így tehát magától értik, hogy a zsidók iránt semmi előzetes elfogultság nem lakozhatott lelkében. Sokkal magasabb nézőpontokból tekintette ő át a nyilvános élet harczeit és érdekeit, sokkal jobban be volt avatva az európai politika minden titkába, sokkal jobban tudta, hogy bizonyos kóros áramlatok milyen körök önző machinációinak eredményei, — semhogy hasonló alantas szemponok egy pillanatig is magukra vonhatták volna figyelmét.

Andrássy tisztelte és becsülte a zsidóságot, elismerte ennek kiváló tulajdonait, szerette eredményeit, és pártolta tehetségeit. Nem volt ő specifikus zsidó-barát, ki különös előszeretettel

viseltetik a zsidóság iránt s ezt más felekezetek hátrányára kiemeli. Ilyet nem is kívánhat a józan belátású zsidó. Nem azért pártolta Andrássy a zsidó, mert zsidó, s nem azért mellette, mert zsidó.

Ha tehetséget vélt felfödözni, mindegy volt neki, akár zsidó is. Mert neki nem a cím, a rang, a vallás imponált, — hanem neki a szükségletnek megfelelő s az állást teljesen betölteni tudó munkaerő kellett. És tehetségtelen ember kedvéért nem szoritotta háttérbe a tehetséget. Nem is kíván a zsidóság mást, mint hogy azt, ami benne jó, tekintet nélkül felekezeti ségére, elismerjék. Andrássy tetteivel bizonyította be, hogy elismeri, — nem pusztá szóval. Az ő liberalizmusa nem volt merő platonizmus; — mert sok, ma is nagy betolyású zsidó neki köszönheti pozícióját, sikereit, existenciáját. S Andrássy sohasem csalódott azokban a zsidókban, kiket befolyásával magasra emelt, — s ez nemcsak a boldogult éles látását dicséri! . . .

Andrássy neve össze van forrva a magyar zsidóság történetével. Már maga az a tény is eléggé jelentőségteljessé teszi alakját a zsidóság előtt, hogy az ő miniszterelnöksége alatt jött létre hazánkban a zsidó-emanczipáció. Andrássy teljes melegséggel karolta fel az eszmét, s aggódott, hogy amit az egész civilizált világ mint magától értődő dolgot rég meg-

valósított, hazánkban csak szavazattöbbséggel találna keresztül menni: Impozánsan, egyhangulag akarta kimondatni a zsidók egyenjoguságát, s hogy ez annál könnyebben megtörténhessék, az emancipacionális törvényt minél rövidebbre szabni óhajtotta (a törvény tényleg csak rövid két szakaszból áll), hogy minél kevesebb támpontokat szolgáltatson a vitára; s csakugyan, — ha egyetlenegy gyászvitéz szavazatát leszámítjuk, — a javaslat egyhangulag ment keresztül.

Ez a visszaemlékezés egyúttal alkalmat ad most nekünk egyszerre megmérhetni, hogy mily rohamos sülyedés állott be nálunk az utolsó néhány évtizedben. Vagy talán képzelhető, hogy ma volna oly kormány, mely egyhangulag vihetné keresztül az emancipációt?! Ime az Andrássy-korszak szabadelvűsége óta mennyire visszafelé fejlődtünk az egyenlőség s a testvériség szeretetében.

Az emancipáció ténye egyedül elég volna arra, hogy Andrássy emlékét a zsidóság tisztelje, és halálát teljes szívvel gyászolja. Pedig még sok-sok oly érdeme van, melyet mulasztás volna elhallgatni.

Mint pártolt ő egyes kiválóbb tehetségű zsidókat, annak kimutatására álljon itt ez a jellemző eset:

Dóczy Lajos, a kiváló költő, tudvalevőleg a saját tehetségén kívül Andrássynak köszöni sikereit. Andrássy egy izben a sajtó-iroda elnökéhez fordult, küldjön neki egy fiatal embert, kinek valamit le fog diktálni. A sajtóirodai elnök az akkor 20 éves Dóczyt küldte Andrássyhoz. A hatalmas politikus a fiatal irnoknak nem valami tisztán diktálta le gondolatait s így annál inkább meg volt lepetve, midőn teljesen kifogástalan fogalmazványt nyújtott át neki az ifju. Ekkor határozta el, hogy magához veszi és azóta kritikus időben nem egy kényes ügyet bizott Dóczyra, hogy páratlan ügyes stylizálásával simítsa el az esetleges veszedelmet.

Igy történt 1877-ben is, midőn Ausztria-Magyarország és Oroszország között igen kritikussá vált a viszony s egy czári levélre fölöttébb kényes és vigyázatos hangon kellett válaszolni, Andrássy Dóczyhoz fordult s Dóczy volt az, kinek sikerült a nehéz helyzetből ügyes kibuvót találni.

Fogalmazásával nem kevésbé fontos szolgálatoakat tett Dóczy Andrássy grófnak a berlini kongresszuson, hová magával vitte őt a nemes gróf, és ahol a számos világhírű politikus mellett is a berlini társaság kitüntető ovációjában részesítette. Különben is szinte páratlanul áll az a viszony, mely fennállott a ragyogó nevű főúr és a szegény zsidó szülők gyermeke között, ki a legnagyobb inségből emelkedett jelenlegi állására.

*

Andrássy gyakran vitte magával tiszadobi birtokára Dóczyt s a legnagyobb méltóságok jelenlétében is kitüntette. 1873-ban történt, hogy vele kikocsikázott s a községben zsidók csoportja hajlongva állott meg a templom előtt. Ekkor Dóczy a grófnak fordult és tréfásan így szólt:

— Nagyon csalódik excellenciád, ha azt hiszi, hogy ezek kegyelmességed előtt hajlongnak, mert a kitüntetés bizony nekem szól.

— És miért gondolja ezt? kérdezte a miniszter.

— Ismerem én a zsidókat. Ők első sorban az önerejükben magas polczra küzködött emberek előtt hajtják meg magukat és e tekintetben nézzük csak, kié az elsőség. Kegyelmességed igazán rendkívül nagyra vitte, de ne feledjük, hogy mint fényes történelmi név és rengeteg vagyon tulajdonosa kezdte pályáját, míg én, a kereszturi zsidó kántor fia, oly szegénységből származom, hogy volt idő, midőn cipőm sarkát madzaggal kötöttem fel és sokszor nem volt száraz kenyérem sem, hogy éhségemet csillapíthassam. Hát nem vittem-e sokkal nagyobbra, ha itt kegyelmességed oldalán foglalhatok helyet?

A szellemes grófnak tetszett a sikerült ellentét, de ügyes fordulattal hozzá tette:

— »De magát még nem akasztották fel.«

*

Ugyanakkor történt Tisza-Dobon, hogy társalgás közben szóba került a zsidók kikeresztelkedése és ez alkalommal Andrássy így nyilatkozott:

— Alig találhatok elég erős kifejezést azon eljárás ellen, hogy bizonyos zsidók, mihelyt va-

lamegy magasabb polczra vergődtek, kikéresztelkednek. Arczúl ütése ez felekezetüknek, mert azt látszik bizonyítani, hogy a jobb, érdeme-sebb tagját a zsidóság már ki nem elégitheti, holott épen ezeknek a zsidóknak erkölcsi kötelességük volna mindenáron megmaradni hitük-nél, már csak azért is, hogy az előítélettel szemben bebizonyítsák, hogy igenis, mint zsidók vergődtek oly magasra, és mint zsidók állják meg helyüket, a mi sokban hozzájárulna ahhoz, hogy megtörje azt a középkori előítéletet, mely abban a hiedelemben gyökerezik, hogy zsidó jobb, magasabb állásra nem való.

E beszélgetést Dóczy a lelkesedés és csodálkozás hangján írta meg — Dóczy Lajosnak még akkor nem volt fia, — egyik budapesti barátjának.

1883-ban történt, midőn a tizza-eszlári ügy nagy hullámokat vert fel, hogy a nemzeti kasszinóban élénk társalgás folyt a zsidó kérdésről s többen panaszkodtak a zsidók elszaporodása ellen. Erre Andrassy a következőleg nyilatkozott:

»Nem az a baj, hogy sok a zsidó, hanem az, hogy kevés.«

E nyilatkozat meglepetést keltett s kíváncsiak voltak indokolására.

»Mert — folytatta Andrassy — a zsidók legfőbb hibája, hogy kissebbségben vannak. Ha többen volnának, mi igyekeznénk utánozni őket, s nem tennők azt, hogy hibáikul rónók fel még erőnyeiket is. Az ő bajuk tehát csak a minoritás.

Ennyi is elég volna jellemzésére annak, hogy Andrassy mennyire elfogulatlan volt a zsidók iránt. Ha még hozzáteszszük, hogy a sok zsidó tehetség közt, kiket ő pártolt, ott van Ludassy Mór, Psibrám, zürichi főkonzul, Blumenstock külügyminiszteri tanácsos, Freyburg min. tanácsos, és ha még megemlítjük, hogy Terebesen és Tizza-Dobon zsidó gazdát és zsidó orvost (dr. Scheff, a budapesti rendőrség kiváló tisztjének atyja) tartott, — beláthatjuk, hogy benne az igazi egyenlőség s szabadelvű irányzat mily kiváló férfit veszített.

Különösen az utolsó években mondhatni baráti viszonyban állott Kónyi Manó kitünő hitrokonunkkal, az országgyűlési gyorsiroda volt főnökével, kinek mint Deák Ferencz élete és működése megismertetőjének halálával adózik a magyar nemzet. Az ő társaságában Andrassy igen szívesen egész órákat töltött és szeretete és tisztelete jeléül neki ajándékozta Wernernek a berlini kongresszust ábrázoló híres képét, melyre a nemes gróf sajátkezűleg írta az ajánlást.

Midőn Andrassy külügyminiszterré lett, s Magyarországból távozni készült, találkozott volt Wahrmann Mórral s kérdezte tőle, hogyan fogák fel az itteni helyzetet, mire Wahrmann, ki a parlamentáris kornak kezdete óta a lipótvárosi kerület orsz. képviselője, azt felelte, hogy Andrassy távoztával szomorúnak s zilálnak látják a viszonyokat.

— Nem látnak tisztán, felelt a miniszter.

— Persze, persze, — szólt erre Wahrmann — hogy is láthatnánk tisztán, hisz szemünk könybe lábadnak.«

Szemeink most is könybe lábadtak s a magyar zsidóság könyes szemmel teszi az elismerés koszoruját a boldogult sirjára.

Az orthodoxok kérvényeinek elutasítása.

Veszszük Csáky Albin gróf, m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszternek következő nagyfőntosságú leiratait.

I.

Vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter.
341. eln. sz.

Az izraeliták országos irodája elnökének.

Az izraelita hitfelekezeti ügy rendezése tárgyában az izraelita községkerületi elnökök gyűlésének múlt évi november 25-én tartott üléséből hozzám intézett felterjesztése folytán egyelőre közlöm Tekintetes Urasággal tudomás végett az orthodox izraelita közvetítő bizottság elnökéhez kiadott rendeletemet másolatban.

Budapest, 1890. évi február hó 10-én.

Gróf Csáky s. k.

II.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter.

341. eln. sz.

Az izraelita orthodox közvetítő bizottság elnökének.

Az 1889. évi márczius hó 9-én 2469. sz. a kelt felterjesztését és ennek, valamint a mult évi május hó 31-én 2810. sz. a kelt beadványának mellékleteit azzal küldöm vissza *Czimednek*, hogy az 1888. évi junius hó 21-én 1191. eln. sz. a kiadott itteni körrendeletnek hatályon kívüli helyezése iránt előterjesztett újabb kérelmét sem találtam figyelembe vehetőnek azon indokoknál fogva, melyek hasonló kérelmét egy izben már elutasító 1888. évi deczember hó 31-én 2304. eln. sz. a kelt rendeletben előfordultak és a melyek *Czimed* által úgy idézett beadvényaiban, valamint az izraelita község-kerületi elnökök emlékirata folytán folyó évi január hó 27-én 879. sz. a tett előterjesztésében érintetlenül hagyattak.

A bemutatott egyöntetű rabbinyilatkozatokra nézve megjegyzem, hogy az azokban foglalt kijelentés, mintha hazánkban két egészen különböző hitfelekezetet képező orthodox és neolog izraeliták léteznének, *sem törvényeinkben, sem az eddigi kormányrendeletekben, sem végre az adminisztráció terén szerzett tapasztalatokban és az izraeliták felekezeti élete körül észlelt jelenségekben általános támogatásra nem talál*; de ezenfelül a nyilatkozó 239 rabbinak eme felfogásában a nem orthodox izraeliták nem osztoznak, orthodox részről pedig nem bizonyítottatott be az állítólagos dogmatikus különbség.

Léteznek tényleg hitközségek, melyek az egyetemes gyűlés (congressus) által alkotott szabályokat fogadták el, továbbá oly hitközségek, melyek az orthodox szervező szabályzatot követik, és olyanok is, melyek mindkét szervezettől távol maradva, magukat status quo ante alapon álló, vagy pedig szefárd hitközségnek nevezik. Ezek azonban összevéve **egy és ugyanazon hitfelekezethez tartozóknak tekintendők**, a mint ezt az eddig felhozottakon kívül még azon körülmény is igazolja, hogy a híveknek az egyik szervezetből a másikba való átlépését és a különböző szervezetekhez tartozó

hívek közötti házasság-kötéseket az izraeliták eddigelé semmiféle áttérési, vagy egyes házassági szabályoknak alávetni nem óhajtották.

A ritusra nézve, elismerem, vannak az izr. egyházban eltérések, de *ezek sem állapotának megfelekezeti, sőt szervezeti különbségét sem*, a mennyiben mindegyik szervezetben valamennyi ritus képviselve van, sőt egy és ugyanazon hitközségben is többféle ritus szerint berendezett imaházak állanak fenn.

Nem ismernek a porosz törvények sem kétféle zsidóságot, mint azt *Czimed* utolsó beadványában *helytelenül* vitatja. Az 1876. július 28-án kelt 8454. sz. porosz törvény csak az izraelita községekből való kilépést szabályozza s világosan kijelenti, hogy minden izraelita bizonyos ünnepléses eljárás mellett az izraelita hitközség kötelékéből kiléphet „*a zsidó vallásközösségből való kilépés nélkül*” és az esetben, ha letelepedésekor ez iránt nyilatkozik, nem köteles egyáltalán az izraelita hitközség tagjává lenni. De e törvény is kötelezi a kilépőt az odahagyott hitközség terheinek — ezek természetéhez képest — egy, két és öt éven át való viselésére, sőt az izraelita hitközségi iskola fenntartási kötségeinek viselése alól egyáltalán fel nem menti.

Hazánkban mások levén a vallásügyi viszonyok, ezeknek szemmeltartása mellett voltak az intézkedések megteendőek. Azon állapot, mely a képviselőház 1870. évi márczius 18-án hozott határozatának következményeként kifejlődött, nem volt tovább fenntartható, mert nemcsak be nem következett az orthodox izraelita szervezet engedélyezéséhez kötött azon remény, miszerint az által az izraeliták surlódásai és egyenetlenkedései meg fognak szünni, hanem ellenkezőleg az izr. hitközségek szabad alakítása oly mérveket öltött, hogy az államérdeket képező anyakönyvi intézmény és az izraelita hitközségek fenntartási képessége is már komolyan veszélyeztetve lettek.

Ennélfogva látta szükségesnek elődöm az izraelita anyakönyvi ügyek és az izraelita hitközségi viszonyok rendezése érdekében a sérelmeseknek talált két szabályrendelet kibocsátását. E szabályrendeletek nem szorítják meg a hitközségeket tetszésszerű szervezetre elfogadásában, sem nem korlátozzák az izraelitákat abban, hogy

mindenik izraelita hitközség kebelében bármilyen ritust követő imaházi egyesületeket alakíthassanak, sőt ott, a hol mindegyik párt létszáma és anyagi ereje megengedi, egynél több hitközséget is fenntarthassanak; teljes mértékben biztosítják tehát az egyeseknek a vallás szabad gyakorlatát, csak hogy ezenfelül még azt a célt is követik, hogy egyrészt az elhanyagolt izraelita anyakönyvi intézmény helyes kezelése a jövőre biztosíttassék, másrészt pedig az izraeliták a községalakítási szabadságot arra ne használhassák fel, hogy az elvállalt hitközségi terhek alól magukat kivonják és az izraelita hitközségeknek az oktatásiügyi s egyéb közszéjú intézmények ápolását és fejlesztését lehetetlenné tegyék. Mindkét irányban helyeseknek bizonyulván az 1885. évi 1924. eln. sz. és 1888. évi 1191. eln. sz. alatt kiadott itteni szabályrendeletek, ezeket továbbra is mindenekben fenntartom.

Az izraelita hitfelekezet szervezési és önkormányzati jogát illetőleg megjegyzem, hogy az autonómia csak akkor virulhat igazi életre, ha az lassanként alulról felfelé fejlődik, de különben is autonómiát egy felekezetre oktrojálhatónak nem tartok és ennél fogva **nem szándékozom kényszereszközöket igénybe venni arra nézve, hogy az izraelita felekezet országos önkormányzati szervezete egyöntetűvé tétessék.** Szükségesnek tartom azonban, hogy **egységes adminisztratívot biztosító rendszabályok segítségével,** a lelkiismereti szabadságnak istentiszteleti és szertartási téren való megóvása mellett, **a hitközségek alapjaikban megerősítve, fejlődésre képesekké tétessenek** és kívánatosnak tartom, hogy a helyi rend megszilárdulása után a viszonyok aképen alakuljanak, miként **a felekezet ügyeinek consolidálásában tovább haladva, a rendezés az izraelita hitfelekezet önkormányzati jogának törvényes biztosításával befejezhető legyen.**

Elvárom, hogy *Czimed* híveit jelen rendelet tartalmáról értesíteni és azokat a testvéri béke és egyetértés előmozdítására serkenteni fogja.

Budapest, 1890. évi február hó 10-én.

Gróf Csáky, s. k.

Az izr. országos iroda körlevele.

Az izr. országos iroda elnöksége a fentközölt miniszteri leiratot a következő körlevél kíséretében küldötte a hitközségekhez.

Az izraeliták országos irodájának elnökségétől.

15702. sz.

Tekintetes hitközségi Előjáróság!

Mult 1889. évi november hó 27-én 15,405. szám alatt kelt átiratunk kapcsán volt szerencsénk a t. Előjáróságnak az izralita községerületi elnökök azon emlékiratát megküldeni, melyben a nevezett elnökök az „orthodox közvetítő bizottság“ törekvéseivel szembeszállva, felekezetünk egységeért és felekezeti autonómiánk törvénybe iktatásáért szállottak sikra.

Ez alkalommal van szerencsénk a vallás és közoktatásiügyi minister úr ö nagyméltóságának folyó február hó 10-én 341. eln. sz. alatt az országos izraelita irodához és az „orthodox izraelita közvetítő bizottság“-hoz intézett rendeleteit közölni, melyek közül az előbbi, nevezetesen a hozzánk intézett, az izraelita községerületi elnökök emlékiratára „egyelőre“ adott válaszként, az utóbbi pedig az „orthodox közvetítő bizottság“-nak két izraelita felekezet elismerése iránt előterjesztett kérelme végképeni elutasításának tekintendő.

Részünkről ugyan egy pillanatra sem kételkedtünk abban, hogy az orthodox közvetítő bizottságnak azon önkényes állítása, mintha hazánkban „két egymástól egészen különböző izraelita hitfelekezet“ lenne megkülönböztetendő, kormánykörökben hitelre nem talál. Mindazonáltal általános és örvendetes meglepedésre fog szolgálni, hogy az „orthodox közvetítő bizottság“-hoz intézett rendelet a ministeri álláspont alapos megokolását tartalmazza, mely még arra is alkalmas, hogy a nevezett bizottság által félrevezetett köröket e kérdésben szintén a józan és történeti igazságnak megfelelő felfogás felé terelje.

Különösen kedvezően fog továbbá azon erélyes hang is hatni, a melylyel a rendelet a hitközségben lévő anyagi erők egyesülésének szükséges voltára utal. Félre nem érthető módon van kiemelve, hogy az 1870. év márczius hó 18-án hozott, immár telyesen hatályon kívül helyezett országgyűlési határozat folyamánaképpen előállott zilált állapotokhoz többé visszatérésnek helye nincsen és következőképpen ezentul nem lesz lehetséges, hogy a „lelküismereti szabadság“ ürügye alatt valamely hitközség létele könnyelmű módon veszélyeztessék.

A szervezeti kérdést illetőleg ö excellentiája szóról szóra ismétli gyakran, különösen a kath. autonómia kérdésében nem rég a képviselőházban tett nyilatkozatát, és autonómiánk törvénybe iktatásának elérhetésére ugyanoly módon jelöli meg ez utat, mint azt még 1888. évi január hó 28-án 12,156. sz. alatt megküldött körlevelünkben tettük, mely egyebek között a következőket tartalmazza :

„Bizodalommal várjuk, hogy a mint a zsidó anyakönyvi és egyéb, még mindig rendkívüli nagy arányokban folyamatban levő zsidó hitközségi ügyek száma csökkenni fog, és így a nagyméltóságú ministeriumnak alkalma lesz meggyőződni róla, hogy a helyi rend, és ennél fogva a hitközségi szervezet megállapítására szükséges alap megteremtve van, hogy — ha elébb nem, úgy legkésőbbben a most jelzett időben, mely szintén már nem esik messze — felső helyen ügyeink rendezésében tovább haladva, azt a hitfelekezeti autonomiának szükséges biztosításával befejezni fogják.“

Mihelyt a „helyi rend“ meg lesz szilárdítva, az ide csatolt ministeri rendelet szerint is várhatjuk a viszonyaink consolidálására célzó további intézkedéseket, miglen „a rendezés az izraelita hitfelekezet önkormányzati jogának törvényes biztosításával“ nem nyer befejezést.

A fennálló szabályok és a miniszternek a hitközség zavargó elemei ártalmatlanná tételére irányított határozott akarata azon reményre jogosítanak bennünket, hogy a „helyi rend“ mihamarább telyesen helyreállott és biztosítottak lesz tekinthető. Minthogy a minister ur ő nagyméltóságának hozzánk intézett és a mellékleten közölt rendelete csak „egyelőre“ adott értesítés, nem pedig az izraelita községkerületi elnökök emlékirata végelintézésének tekintendő, várható, hogy egy későbbi rendelet már egy előrehaladó lépés számába megy, a mely bennünket célunkhoz közelebb viszen.

Korai lenne, hogy ha a kilátásba helyezett ministeri intézkedés bevárása nélkül további fejtegetésekbe bocsátkoznánk, miért is felkérjük a t. Elöljáróságot, hogy ez idő szerint jelen közleményünket tudomásul venni és bennünket működésünkben, mely mindenkor a béke, egység és rendnek felekezetünk kebelében leendő helyreállítására van irányítva, továbbra is támogatni sziveskedjék.

Hitrokoni üdvözlettel

Budapest, 1890. évi február hó 18-án.

Az izraeliták országos irodájának elnöksége:

Schweiger Márton,
irodai elnök.

A szegedi „zsidók“ az „izraelita“ ellen.

A szegedi zsidó hitközség jeles iskolaszéki elnöke a következő nagyérdékű protestációt intézte Szeged kir. tanfelügyelőjéhez.

Nagyságos

Lévay Ferencz, kir. tanfelügyelő urnak

Helyben.

1535/1889. számú körözüvényének 4-ik bekezdésében felmeltóztatik hívni figyelmünket arra: „hogy az izr. tanulók vallásának megjelölésénél az eddig eltérőleg használt héber vagy Mózes vallásu elnevezés helyett kizárólag az izraelita elnevezés használ-

lata rendeltetett el, mert ezen elnevezés tekintendő a törvényhozás által elfogadottnak, e szerint az iskolai-értesítőkből és bizonyítványokban ez használandó.“

Ezen intézkedés, amennyiben ezen figyelemztetésben foglalt rendelkezés mihozzánk nem tévesen czímezett, mint a községi iskolaszékekhez is intézett körözüvénynek egy része, amennyiben tehát az céloztatnék, hogy mi jövőben saját felekezetünknek megjelölésére ne azon szót használjuk, a melylyel azt eddig jelöltük, hanem a zsidó szó helyett ezentúl izraelitát használjunk, ránk nézve sérelmes és már azért sem hajtható általunk végre, mert mi magunkat zsidóknak azért nevezzük, mert az az egyedüli elnevezés, amely hazánkban vallásunknak és az azt követőknek megjelölésére régi idő óta használtatik.

Legyen szabad ennek igazolására a nyelvtörtetnek ép úgy, mint a magyar irodalomnak és a törvényhozásnak tanúságait az alábbiakban felsorolnunk.

A zsidó szó, bár héber eredetű és nyelvünkbe a szlávok közvetítésével jutott, nyelvünkben annyira meghonosodott, hogy egész századunk 30-as éveig, kizárólagosan ez használtatott, míg az izraelita elnevezés 1830 előtt egyáltalán nem fordult elő. A zsidó szónak meghonosodott voltát bizonyítják a Magyarországon hatszáz év óta gyakorlatban levő oly helynevek, melyek e szóval vannak összetéve, minők: Zsidóvina, Zsidhig, Zsidópatak, Zsidótábor, Zsidóvár, Zsidányfölső stb. amelyek már az 1200—1300 évi Árpád-kori okiratokban előfordulnak. (L. dr. Kohn Sámuel, a zsidók története Magyarországon, I. 34. 1.)

Ép úgy találunk az Árpádok idejében a zsidó nevezetből eredt személyneveket is (Kohn u. o. 37. 1.) és az egész középkoron keresztül, néhol egész a mai napig, fennállanak a „Zsidóutcák.“ És ugyancsak e szó meghonosodását mutatja az, hogy a „judaisans“ latin szónak kifejezésére nem „izraelitázót“, hanem „zsidózt“ használtak és használnak maig, (L. dr. Kohn S. »A szombatosok« 7. 1.) és hogy a zsidók összeségét zsidóságnak nevezzük, míg az izraelita szó nyelvünkben teljesen meddő és semmiféle származékot fel nem mutat. Elfogadásával tehát az a visszasság állana elő, hogy az egyes zsidót izraelitának, az összes zsidókat pedig nem izraelitaságnak, hanem zsidóságnak neveznők.

A nép ajkán közmondásokban és az irodalomban is kivétel nélkül mindenütt a zsidó név használtatik. Nyelvmélekeinkben kizárólag ez fordul elő. Csak példaképen utalunk Sziládi és Szilágyinak »Okmánytára«-ra (Pest, 1863), a melyben a következő zsidók fordulnak elő Nagykovács város aktáiban: 1650-ben Jakab zsidó, 1657-ben és 1660-ban Notha, vagy Nota budai zsidó és Izsák zsidó deák, 1658-ban

Jakab zsidó deák és Fekete Jakab zsidó, 1661-ben budai Jakab zsidó, kihez 1671-ben Szabó Mihály kőrösi főbíró levelét így czimezi: „A mi becsületes jóakaró barátunknak, Budai Kis Jakab zsidó deáknak ő kegyelmének adassék hiven.“ A levélben pedig úgy szólítja meg: „Isten jó szerencsével áldja meg kegyelmedet, nekünk jóakaró Jakab zsidó deák urunk.“ Végül előfordul 1674-ben ezen Jakab zsidónak veje budai Márton zsidó deák (I. kötet 159., 231., 232., 233., 239., 264., 276., 277., 402., II. 9. lap).

Akárminő nyelvemlék- vagy okmánytárunkat, vagy az egyházi irodalomnak, — melyek nyelvezete pedig egész századunkig a törvényhozás irányának irányadóul szolgált — akármely termékét tekintjük, mindenütt csak zsidóval és nem izraelitával találkozunk. Ugyanez áll újabb irodalmunkra nézve is. Petőfi, Tompa, Arany, Jókai is csak zsidót használtak, mire nézve egész sor idézettel lehetne élnünk. És hogy mennyire ellenkezik az izraelita szónak használata a magyar nyelvérzékkel, csak egy példával kívánjuk illusztrálni. Az „Elveszett alkotmány“ 3-ik énekében mondja Arany János:

„Végre zsidók lesikált állal, hagy-
más faluszájak.“

Hivatkozunk minden magyar ember érzékére, vajjon mit szólna, ha e helyett így állna: „Izraeliták lesikált állal hagyomás faluszájak.“

Történet- és földrajziróink, régibbek és újabbak, Virág Benedek (Magyar századok 1862. I. 120. s másutt), Fényes Elek, Horváth Mihály (Magyarország függetlenségi harczának története III. 360. és egyebütt), Szalay László (több helyen) mindig zsidót írnak.

Kormányférfiaink közül Eötvösnek gyönyörű essaye „a zsidók emancipációjáról szól.“ (Budapesti Szemle II. 1840. 110. l. és köv.) Deák Ferencznél a zsidó és zsidóság használatik állandóan, csak kivételesen fordul elő követjelentésében és beszédeiben egyszer az izraelita szó. (Deák Ferencz beszédei. I. 323, 455, III. 378, 435 l.) Tisza Kalmán 1861-diki hires határozati javaslatában a zsidók egyenjogúsítását követelte és beszédeiben is ugyanezt a kifejezést használja (l. u. o. III. 150. l.) Ugyane névvel maga a szóbanforgó rendeletet kibocsátott Csáky Albin gróf m. k. miniszter ő nméltésága is, ki 1890 jan. 30-ikán a képviselőházban tartott beszédében a bécsi zsidó alapítványi helyekről s a zsidó siketnémák intézetéről szól.

A büntető törvény tárgyalása alkalmával 1878. április 8-án majdnem kizárólag zsidókról volt szó és a vegyes házasságra vonatkozó 1883-diki tárgyalások alkalmával is csaknem kizárólag használták a képviselők a zsidó szót, habár a törvényjavaslat címébe már izraelita volt fölvéve. Államférfiaink közül leginkább a külföldön sokat meg fordultak

éltek sok egyéb germanismus mellett az izraelita szóval is, úgy hogy például Széchenyinél (1844 október 1) zsidó és zsidóság mellett már az izraelita is előfordul, (Gróf Széchenyi István munkái korszerű kivonatban. II. 387, 387, 389. 391) Gróf Zay Károly Széchenyinek beszédére felelve következőképen nyilatkozik: „Én azt mondom, hogy zsidóknak polgárosodása által, elhalván a mostani ivadék, sirjaikból emelkedendik új magyar izraelita honpolgárság, mely hazánk előmenetelének, nemzetiségének és dicsőségének előmozdítása mellet buzgón fog törekedni és e részben a többi honpolgárokkal vetélkedni.“ (Ugyanott 39. l.)

E törvény 1. §-a: „Addig is mig a zsidók állapotjáról a törvény bővebben rendelkezik, ezuttal határozatik: mindazon zsidók, kik az országban, vagy kapcsolt részekben születtek“ stb. Tehát az első törvény, mely a zsidók emancipációját előkészítette és magyarul van fogalmazva, zsidókról szól.

Ugyancsak zsidókról szól kizárólagosan az 1844-iki törvényjavaslat és azon 302 sz. izenet, a melylyel a Karok és Rendek e törvényjavaslatot a zsidók dolgában a méltóságos főrendekhez áttették. 1844 október 5-én 326 szám alatt a főrendek válasz izenetet küldenek, ismét a zsidók dolgában. Az első törvény, melylyel 1849 július 28-án az országgyűlés Szegeden emancipációjukat kimondotta nem ösmeri az izraelita kifejezést, hanem csak »m ó z e s v a l l á s u « és „zsidó“ elnevezést használja. Az osztr. polgári trvkv. hiteles magyar fordítása 126 129. 132. 133 és 136 §-aiban zsidókról szól és a zsidó házasságot szabályozó és maig érvényben levő 1863-iki udvari kancelláriai rendelet is kizárólag zsidó házasságról, zsidó házastársakról, zsidó vallásról és zsidó egyénekről szól.

Evvel szemben áll az 1867-diki XVII. t. cz. amely az ország izraelita lakósainak egyenjogúsításáról szól. Tehát az „izraelita“ germanismus itt egyszer a törvénykönyvbe is bejutott, mint a hogy bejutott, a német hitközségek példájára, némely hazai hitközség címébe s ez uton az 1868-diki kongresszus szabályzatába. Azonban szemben az 1840-dik és 1849-diki idézett törvénynyel, s az 1844-diki törvényjavaslattal, szemben a magyar nyelv és irodalom fent kimutatott évszázados gyakorlatával, ezen germanismusuk meghonosítását egyszeri használata nem dekretálhatta.

Az izraelita szó nálunk csakugyan germanismusnak tekintendő. E szónak története, nem menve vissza az ősi időkre, a következő. Franciaországban megindult a mult század végefélé, irodalomban és törvényhozásban egyaránt, a zsidók emancipációjának megvitatása. Ennek szószólói: Grégoire abbé, Thierry (1788), Mirabeau, marquis d'Argeus s mások,

ép úgy zsidókról (juif) szólottak, mint a hivatalos francia irály 1808-ig: 1808-ig t. i. Semmiféle kormányrendekezésben nem fordul elő egyéb elnevezés és a nagy Napoleon által 1806-ban egybehívott notabilisok ülése és a nagy szanhedrin is ezen néven neveztetett hivatalosan. Csak ezen nagy gyűlésnek zsidó elnöke, Furtado, kezdte el használni (1806. szeptember 17) ez ülések alkalmával az „Izrael fiai“ szót. Szólt „Izrael Isteneről,“ „Izrael népéről,“ „Izrael szétszórtságáról,“ „Izrael törvénytudói és notabilisairól“ és izrealitákról is. (Halphen, Recueil des lois décrets, ordonnances concernant les Izraelites, Páris, 1851., sok helyen, különösen 21-től 54. lapig).

Napoleonnak a gyülekezethez intézett rendeleteiben úgy a gyűlés, mint a szervezendő francia zsidó egyháznak konzisztoriuma 1808-ig kizárólag juif-zsidónak neveztetik és csak innen kezdve csuszik be a gyűlés által használt izraelita kifejezés lassanként a kormány hivatalos enuncziációiba. (L e g e l ő s z ő r egy 1808 márc. 17-én kelt rendeletben fordul elő izraelita.) Az egyesült zsidó notabilisok t. i. restelték a juif szót használni, mert e szó az uzsorás mellékértelmével birt, (Raingt, Dict. franc. hollandais, 1828) míg azizraelita szó csak az evangelium (János I. 47) e mondásából: „ecce vere israelita, in quo dolus non est,“ származó szólásmódban volt használatos: c' est un bon israelite = homo est antiqua virtute et fide. (Choffin Dict. fr. all. lat. 1770 és Raingt: Dict. fr. hollandais 1828). Az izraelitának tehát nem volt a régi rossz időkben semmiféle mellékize, sőt régiebb francia szótárakban még elő sem fordult, míg a juif és ennek származékai juiverie, valamint a latin judaeus-ból képzett judaïque, juduïser, judaïsme már ezekben is megtalálhatók. (Például Danct: Grand Dict. fr. et lat. Amst. 1710). Innen indult ki az izraelita szónak használata és e szót Németországban a zsidók csakhamar nagyon felkapták, mert a „Jude“ szónak ott is meg volt a maga kellemetlen mellékértelme.

Németországban az egész középkoron keresztül csak „zsidó törvények“ jártak és még 1836-ban III. Frigyes Vilmos porosz király külön rendeletben meghagyta, hogy a zsidókat „Juden“-nak kell nevezni (Graetz Gesch. der Juden XI. 507). És bár századunk második tizede óta a német zsidók magukat beadványaikban mindig izraelitáknak nevezik, a hatóságok, köztük például Metternich és Hardenberg, mindig zsidókról szólnak. (Aktenmässige Darstellung des Bürgerrechts d. Izraeliten zu Frankfurt a/M 1816 Heidenheim — több helyen.)

A német zsidók addig használták azonban beadványaikban és az irodalomban az „Israelit“ szót, míg azt néhol még a hivatalos nyelv is elfo-

gadta — pl. Freiherr v. Stein egy 1814-diki rendelete — és a német törvényhozások is már nem mindnyájan ragaszkodtak a „Juden“ szóhoz. Az „israelita“ szónak használata tehát a francia, illetve a német zsidóknak hibás érzékenykedéséből eredt, miért is e szó sem a régiebb német szótárakban, minő Adelung és Campe, sem a legujabb Grimm-féle szótárban nem fordul elő. Mégis Németországban szeltében — bár a nép által sehol sem — használtatik az irodalomban és onnan a 36-as években megindult emanczipációs küzdelmek alkalmával hozzánk is átszarmazott és méltán nevezhető héber eredete (jisrael) és latin végzete (—ita) daczára minálunk ujonnan települt germanizmusnak. És amidőn már ujabban Németországban is visszatértek hitfeleink a történelmi folytonosság által kizárólag igazolt „Juden“ elnevezéshez, mint azt az emanczipáció történetének megírója helyesen kiemeli azért, hogy ama régebben megvetett nevet újból becsültté tegyék.“ (Isidor Kain: Ein Jahrhundert der Juden-emancipation. Leipzig 1869. 2 l.) bennünket a nagyméltóságú m. k. miniszter ur arra utasít, hogy mi a magyar nyelvben egyedül és kizárólag meghonosodott zsidó elnevezést mellőzve, az izraelita elnevezést, eme germanizmust, kezdjük el kizárólag használni.

A kifejtettek után mi a szóban forgó rendelkezést indokolatlannak és tévesnek tartjuk, de ezenfelül illetéktelennek is tartjuk a nm. m. k. miniszter urat arra, hogy nekünk, mint hitfelekezetnek, eddig is gyakorlatban levő nevünket és evvel kapcsolatban iskolánknak elnevezését is megváltoztassa.

Mindezek alapján kénytelenek vagyunk tisztelettel kijelenteni, hogy mi továbbra is ragaszkodunk a történelmileg egyedül jogosult és egyuttal egyedül magyaros zsidó elnevezéshez, miért is kérjük, hogy fenti indokolásunkat a nm. m. k. miniszteriumhoz felterjeszteni méltóztassék.

Kelt a szegedi zsidó iskolaszék 1890 február 12-én tartott üléséből.

Dr. Czukor Ignác
isk. előjáró.

Hazugság! Orthodox testvéreink, kik azt hiszik, — mert vannak, kik szorgalommal terjesztik, — hogy lapunk, mivel vezetésüket támadja meg, nekik, illetve magának az orthodox elvnek is ellen-sége, nagy tévedésben vannak. A kinek sikerülne az orthodox vezetés megbuktatása — mi pedig arra törekszünk — az a legnagyobb szolgálatot maguknak az orthodoxoknak tenné. Nem szólunk arról, hogy ez a vezetés az örök viszály, a községek feldarabolásának forrása; — lehetnek végtére emberek,

kik azt vallják, hogy ennek így kell lennie, hogy ez feltétele az orthodoxok létének, de utalunk arra, hogy az a szerencsétlen vezetés első sorban magukat az orthodoxokat degradálja, lealacsonyítja, bepiszkolja. Az az orthodox vezetés, mely annyira vitte volt, hogy boldogult Trefort Ágoston az utolsó években fogadni egyáltalán nem akarta, egyik legújabb fogása folytán immár Csáky gróf előtt is annyira elvesztette minden hitelét, hogy az orthodoxoknak akárhány igaz ügyére is csak a legkárosabb befolyással lehet a jövőre nézve. A közvetítő bizottság elnöke hazugsággal tartja pártját évek óta, hazugsággal egyrészt és a valóság elhallgatásával másrészt; és egészen így akarta leplezni most is a pártját ért kudarcot, mely csak őt terheli, mert az orthodox pártot csak ő vitte oly térre, melyet elítél az egész világ orthodoxiája is: a »kétféle felekezet« és a »dogmatikus különbség« eszeveszett, vagy gonosz akciójába. — Ennek az érdekében f. hó 13-án Reich Ignác vezetése alatt a kultuszminiszternél járt rabbi-küldöttségnek Csáky gróf megmondotta, hogy bármikor előállnak konkrét esettel, mely vallási kényszert involvál, ő, a miniszter mindig kész azt alaposan megvizsgálni, és ha kell, segíteni rajta, másrészt azonban ragaszkodik a rabbiságok és községek adminisztrációjának egységéhez. Reich Ignác ezt semmiképen sem akarta hiveivel tudatni, — a rabbik nagy része, és ez igazolásukra szolgáljon, a magyarul beszélő minisztert nem értette — és ezért a hírlapok számára oly tudósítást készített, melyben a miniszternek az egységről mondott szavai hiányoztak, de benn volt helyette, hogy a miniszter azt mondta, miszerint kész változtatni a kifogásolt Trefort-féle rendeleteken, ha az orthodoxok a sérelmes pontokat megjelölni szivesek lesznek. Csáky grófot, mint hiteles forrásból értesülünk, a hamisítás — és joggal — roppantul felháborította, minek éles szavakban adott kifejezést környezete előtt, mire a jelenvoltak közül valaki azt, a miniszter tetszésével találkozó megjegyzést tette, hogy a hazugság annak az urnak a kenyere, él vele ép úgy lefelé,

mint felfelé. — Igaz, hogy Reich Ignác ilyen üzemekkel kompromittálja egyáltalán a zsidókat, de első sorban nem-e magukat az orthodoxokat?

Zsidó vita az osztrák képviselőházban.

II.

Már lapunk legutóbbi számában jeleztük, hogy az osztrák képviselőház elfogadta a zsidó hitközségek külső jogviszonyainak rendezéséről szóló törvényjavaslatot, melynek tárgyalása azon, lapunkban kimerítően ismertetett heves vitákra szolgáltatott okot.

Alább adjuk a részletes tárgyalás lefolyásáról szóló tudósítást, melyből látható, hogy végre az osztrák képviselőházban is erélyesebb hangon beszélnek a visszasságok és gyűlölködések terjesztőivel:

IV. Nap: február 14-én.

Jacques dr., az 1-ső §-hoz szólva, mindenekelőtt Lueger dr. ellen fordul, kijelentve, hogy nagyon különös benyomást gyakorolt rá, midőn ez Jezeias és Jeremias prófétákat idézte. Még csak a népek vallásai történetének alapelveit sem kell ismernünk és tudhatjuk, hogy az összes próféták és vallásalapítók feladatukul látták azt, hogy ríktó színekben és generalizálva ecseteljék népük rossz szokásait (Helyeslés), másrészt nem szabad ignorálni, hogy a lefolyt 2000 év tolyamán a zsidók mint más emberek is emelkedtek és javultak.

Lueger dr. azt állítja, hogy Magyarországon az utolsó zsidó hatalmasabb mint az ottani hercegprimás. Ki hallott valaha ilyet? Ha telefonuak volna, melyen át észlelhetnők az ezt a kitévelt olvasó magyar közönség hangulatát, oly kaczagást hallanánk, a milyent sohasem. (Ugy van! balról.) Lueger kifejti, hogy a Bukovinában az összes kereskedelem a zsidók kezében van s aztán kijelenti a statisztika alapján, hogy a csődök 92—100%-a zsidókat illet.

Híszen persze, ha az egész kereskedelem a zsidók kezében van, ki más mondhasson csődöt, mint zsidó? (Helyeslés a balon.)

Meghi bennünket — nagyon kedélyesen —, hogy látogassuk meg pártja gyűléseit, hogy tapasztaljuk, miszerint ott nem kiáltanak hepp-heppet; de a tapasztalatok után, miket ott tettünk, nem kérünk az ilyen súlyos testi sérülésekhez való meghívókat. (Derültség.)

Szólok kifejti, hogy a középkori törvényhozás mint kényszerítette a zsidókat a pénzüzletre. Hát e viszonyok nyomása alatt nem tettek a folyton gáncsolt és gyalázott zsidók sok olyat, mit az emberiség művelődési történelmében nem igen szeretnének nélkülözni?

Gondoljanak a bölcsészet terén Mendelssohn Mózesre és Spinozára, a zenevilágban Mendelssohn Felixre és Meyerberre, a publicisztikában Heinére és Börnére, a

természettudományokban Vallentinre és Traubera, a történelemben Jaffera; láthatjuk, mit műveltek a zsidók e rájuk nézve oly szomorú időben is a tudomány különböző ágaiban.

A zsidóság hibái abban a mértékben fognak tűnedezni, a melyben a zsidók állása az államban olyanná lesz, mely az emberi méltóságnak megfelel: ennek már láttuk bizonyítékát. Mennyi változott azóta, hogy az emancipációt legalább elvileg kimondták, mert keresztül nem vitték. Nem volt-e Kuranda igen tiszteletreméltó, politikailag tiszta jellem, ki egész életén át Ausztria haladásának hódolt? (Élénk helyeslés balról.) És Fischhof Adolf nem volt-e egyike a legnemesebb osztrák hazafiaknak, oly férfit, kire ma különös rokonszenvvel tekintünk vissza, mert az az eszme, melyért ő harczolt Ausztria nyilvános életében mindinkább érvényesülni látszik? És Lasker nem érdemli-e meg minden ember becsülését; eltekintve attól, hogy a német igazságügyi törvénykezés haladása elválaszthatlan az ő nevéből, nem ő volt-e az, kitől a korrupció elleni harcz kiindult. Bamberger állása a német birodalmi tanácsban szintén igen előkelő.

Az antiszemitizmus nem képez politikai pártot; csak üzlet. (Ugy van! balról.) A legnagyobb durvaság és tudatlanság követelménye. (Élénk helyeslés balról.) Fiegl: Nem igaz! — Kiáltások balról: A kor betegsége.) Remélem, hogy ez az antiszemitizmus el fog tűnni, különösen Ausztriából.

A liberalismus kora visszatértének hajnalával az antiszemitizmus el lesz űzve abba a homályba, melyből kiindult és a liberalismus hajnalpirjának első halvány sávjai már látszanak.

Az 1. §. mellett szavazok. (Élénk helyeslés balról.)

Kaiser: dacára annak, hogy Zucker, Bloch és Gomperz az ő politikai ellenfelei, mégis becsüli őket, mert beszédekben saját hitükért szálltak sikkra. (Fiegl: Helyes; hát Weitlof?!) De ha bizonyos emberek azt hiszik, hogy ők folyvást arra vannak hivatva, hogy védjék a zsidóságot, elvesztik az ő becsülését, melylyel minden előítéletektől ment férfinak adózik. Azzal fejezi be beszédét, hogy az antiszemita-párt minden megtámadtatás dacára sohasem fog megszűnni létezni. (Helyeslés az antiszemita részéről.)

Weitlof Kaiserrel szemben kijelenti, hogy nem az antiszemitizmust nevezte hitványnak, hanem az indokolását, mely nem más, mint rablőhistóriák halmaza.

Gniewoss előadó: Azt a módot, melyben a vita folyik, nem mellőzheti hallgatással.

Hevesen kikel az antiszemita modora ellen: Azt hiszik talán, hogy csak önöknek van érzékük a jogos és méltányos iránt? Azt hiszik, hogy azok, kik az északi vasutára vonatkozó javaslatot megszavazták, talán meg voltak vesztegetve? Valakinek minden tettét a saját csalahatatlansága szempontjából megítélni nem méltó férfinak. (Élénk helyeslés.) Önök, uraim, a nép érdekeit védik. Hát Ausztriában csak a keresztény nép képez népet? Hogy

beszélhetnek a zsidók gazdagságáról, a népesség szaporodásáról? Nem ismerik-e a zsidók ama elvét, hogy szent kötelesség családokat alapítani, hogy a házasság szükséges az erkölcsi tisztaság megóvása végett? Nem ismerik a zsidók gyermek- és szülői szeretetét? Nem ismerik a betegek és nyomorékok iránti áldozatkészségüket? És, uraim, menjenek éj idején egy galicziai városkában, ott láthatnak inséges alakokat, a mint a kapuk aljába kuczogognak; tudják-e miért? Oly szegények, annyian vannak a szobákban, hogy felváltva használhatják csak ágyaikat. És ezt nevezik jólétnek?

Nézzék csak, mint tartják fenn magukat ezek az emberek. Egy kis fekete kenyér és egy hagyma gyakran az összes táplálékuk.

Igen, uraim, ezek az emberek is szenvednek a viszonyok sulya alatt és ha önök keresztényekként fellépnek és felebaráti szeretetet emlegetnek, akkor gondoljanak mindazokra, kik nyomorban vannak, ha pedig ezt nem teszik, ne mondják, hogy keresztények, ne mondják azt sem, hogy germanok. Ajkukon viselik az ázsiai alapelveket, a szeretet, a testvériség, az egyenlőség eszméit, de minő az önök viselkedése? Azok a tettek, miket megkísérlelnek, de sajnálatukra a büntető törvénykönyv miatt nem végezhetnek, talán bizony a felebaráti szeretet, a türelmesség jelei? Ez a humanitás kötelességének teljesítése?

És önök akarnák állítani, hogy komolyan veszik azt az ethikai feladatot, melyet állítólag maguk elé tűztek? Nem! az ellenkező áll. Más indokaik vannak és a lobogó, mely alatt küzdenek, nem tiszta. Kilátható az mindenből, a mit tesznek; nem lehet tiszta, mert mindenki úgy ítél másokról, a milyen ő maga. (Élénk helyeslés.)

Fiegl helyreigazítás végett szólal fel: Tiltakoznom kell az ellen, hogy egy itt képviselt politikai pártról azt mondják, hogy nem tiszta a lobogója, mert képviselői sem tiszták.

Elnök: Tiltakozás nem helyreigazítás.

Fiegl: Kérem az elnököt, utasítsa rendre azt, ki megsértette az ittlelvő tagjait e pártnak. (Helyeslés az antiszemita részéről.)

Gniewoss; Azt kell felelnem, hogy rossz példák elrontják az embert; ha oly különös tekintetet óhajtának a maguk pártja iránt, kérdem, hogyan viselkedtek a többi párt irányában? (Helyeslés.) Mind a pártot gyalázták és régen kiérdemelték, hogy rendre utasítsák önöket. (Élénk helyeslés.)

Kaiser odanyilatkozik, hogy az elnök nem védi meg az ő pártját a rágalmozó szemrehányások ellen. (Elentmondás.)

Ezután a javaslatot legnagyobbbrészt változatlanul elfogadták. A 9. §-nál Pininski indítványára eltörlik azt a határozatot, hogy a hitközségben az adózási kötelezettség döntő a választási jogra vonatkozólag. — Ha a se indítványozza, hogy a kultuszminisztert ne ruházzák fel

a rabbik kvalifikációjára vonatkozó dispenzálási joggal; az indítványt 64 szóval 50 ellen elvetették. — A 25. §-nál a miniszter kijelenti, hogy a többnyelvű hitközségeknél is teljesen biztosították a vallásszabadságot.

Anyaghalmaz következtében folyó elbeszélésünknek és egyéb közleményeknek el kellett maradniuk.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **február végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“ szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890. február hó 23.) 5650. adór hó (29 n. pos) 3-ika. Hétfő 4-ike. Kedd 5-ike. Szerda 6-ika. Csütörtök 7-ike. Péntek 8-ika. Szombat (sabosz zóchór) 9-ike. Hetiszidra: T'czavéh.

Hazai hírek.

Válasz a válaszra. Dr. Steinherrz Jakab, székesfehérvári rabbi urtól tenti czímmel cikket vettünk, melyben Asbóth János országgyűlési képviselő urnak lapunk multheti számában megjelent cikkére reflektál. A főrabbi ur cikkét — sajnálatunkra — későn vettük; a miért is csak lapunk jövő heti számában fogjuk közétetni.

Az országos rabbiképző intézetben — mint lapunk multheti számában megirtuk — f. hó 20-án 3 növendékét avattak rabikká. Az intézet temploma már jóval az ünnepély előtt vendégekkel (számos hölgygel is) zsufolásig megtelt, kik közt ott láttuk Deutsch Sámuel hitközségi alelnököt és Adler Lajos előljárót, Schweiger Márton, az orsz. iroda elnökét és dr. Simon József titkárt; a vizsgálóbizottság részéről: dr. Kohn Sámuel pesti, dr. Rosenberg Sándor aradi rabbikat és Oesterreicher P. E. ó-budai rabbiülnököt. A szeminárium tanári kara teljes számban jelen volt, ugyszintén a tanítóképzői,

továbbá a felsőbb tanfolyam hallgatósa és az intézet összes növendékei; vidéki papok közül ott láttuk még Friedlieber Ignác szolnoki és Schwarzh J. H. újpesti rabbit és egész sorát a zsidó irodalom művelői és barátai közül. A Friedmann Mór tanár által betanított szemináriumi kar zenekisérettel előadta a 110. zsoltárt, melynek eléneklése után dr. Kohn Sámuel, mint a vizsgálóbizottság elnöke rövid beszédet intézett a három új rabbihoz: dr. Kecskeméti Lipót, dr. Elsas Bernát és dr. Kolbach Bertalanhoz, kik teljes papi diszben egymás mellett foglaltak helyet a frigszekevény előtt, üdvözölvén őket immár mint kartársakat, áldást és sikert kívánva nekik szent működésükhöz, de tanácsot is adva nekik, hogy sohasem hódoljanak amaz időnkben mindinkább elharpódzó kárhozatos felfogásnak, hogy a rabbi, ha mint szónok teljesítette kötelességét, más feladat rá nem vár. „Ló hamidras ikor — szólt — elo hammaasze“ nem a derasa — ha szabad ilyen merész etymológiával élnem — a fő, hanem a tett. Tanítani, buzdítani, cselekedni, javítani, nemes példát adni, ezt tekintsek majd első sorban szent feladatuknak. Őrizkedjenek tisztelt kartársaim főképen attól, hogy szónoklataikat csak szépen elmondják, anélkül, hogy szerinte cselekednének is; első sorban önök legyenek azok, kik saját tanításuk szerint éljenek; mert „Lo hamidros ikor elo hammaasze“ nem a derasah a fő, hanem a szerinte való cselekedet, és őrizkedjenek végre, attól, hogy szónoklataik csillogó, vakító, de tartalom és tanítás nélküli frazisok összehalmozása legyen. „Ló hamidras ikor — tisztelt barátaim — elo hammaasze“ nem a szónoklat módja a fő, hanem a benne rejlő eszme, cselekedet. De ha egyrészt tette buzdítom, másrészt óva intem, kérve kérem önöket: őrizkedjenek a rombolás tettétől! A tétlenség e tekintetben a legnagyobb tett.“ Ily irányban folyt a nemes hévvel előadott beszéd, mely kis mestermű volt a maga nemében. — Most dr. Kecskeméti Lipót saját és társai nevében mondhatni prózában irt remek költeményben mondott köszönetet az intézetnek és tanárainak, igérve, hogy a veti tanítás szellemében fognak élni és működni. „Szentírás, hagyomány és történet lesznek vezércsillagaink“ szólt és részkető hangja mutatta, hogy ezt nem csak mondja, de egész lényé át is érzi. Bloch Mózes rabbi, az intézet 75 éves érdemes elnöke héber beszédet intézett erre tanítványaihoz: „nyilvánosan hirdetik ajkaim“ hangzik a klasszikus héberséggel szerkesztett beszéd utolsó passusa „hogy bölcsességbe és tudományokba mélyedtetek, szeretett, drága tanítványaim, és az isteni ismeretek kincstárába behatoltatok. Nem tértetek el soha a hit és vallásosság utjáról és éltetek erényekkel telvék, de el ne felejtsetek soha, mit jegyeznek meg bölcsaink a szentírás e mondására „Őrizkedjél,

hogy felejtve ne felejts. . .“ ha felejteni kezd esz, elfelejtesz mindent; ha egy napig elhagysz engem, kettőre hagylak el tégedet, szól az isteni tan.“ Az agg mester reszkető kezét tevő aztán tanítványai fejére, kiket a kohanita áldással megáldott, mire átnyújtotta nekik a héber *h a t t a r á h t*, hosszú 11 év tanulmányaiknak és fáradozásainak koronája. A hymnus eléneklése fejezte be a szép és minden tekintetben léleklemelő ünnepélyt.

— **A héber tantárgyak tanárává** az országos izr. tanítóképző intézeten a közoktatásügyi miniszter — mint értesülünk — a vezérlőbizottság és a tanári kar ajánlatára dr. Schreiner Márton, csurgói rabbit fogja kinevezni. Dr. Schreiner fiatal kora daczára előkelő helyet foglal el a keleti tudományok terén. A fővárosban, (hol valószínűleg az egyetemen is habilitálná magát) természetesen sokkal több sikerrel folytathatná tudományos kutatásait, amely körülmény szintén egyike azon szempontoknak, melyek az illető köröket elhatározásukban vezérlik. — A héber tantárgyakat a tanítóképző intézeten tudvalevőleg a csak nemrég elhalálozott bold. Deutsch Henrik adta elő.

— **A miskolci hitközség győzelme.** Megemlékeztünk arról az aljas aknamunkáról, melyet az orth. közvetítő bizottság elnöke a miskolci orthodox hitközség ellen folytat, és melynek következtében a község kénytelen volt Csáky Albin grófhhoz fordulni. A „nagyfogul“ azonban erre Budapestre hozatta az ő mondva csinált szefardjait, kik aztán szintén elmentek a miniszterhez, hogy külön hitközség alapítására kérjenek engedélyt. A miniszter azonban, mint most értesülünk, határozottan visszautasította a „szefardok“ indokolatlan kérelmét, és az orthodoxok kívánatai értelmében intézkedett. — Ez alkalommal közöljük azt a beszédet, melyet Grünfeld Ödön, a miskolci község elnöke intézett Csáky grófhhoz:

„Nagyméltóságú miniszter ur, kegyelmes urunk! Orthodox hitközségünk, melynek képviseletében nagyméltóságod előtt megjelenni bátorkodunk, több mint 140 éve, hogy teljesen rendezett viszonyok között fenáll. A kongresszus megtartása folytán 1871-ben a szakadás nálunk is megtörtént; látva azonban, miszerint intézményeink szenvednek, nem fejlesztetnek, kénytelenek voltunk 1875-ben rendkívüli anyagi áldozatok árán a békét, az egyesülést megteremtteni, föntartva orthodox irányunkat. Mindazonáltal a fővárosban székelő orthodox közvetítő bizottság elnöke, kinek üzelmeit és sarczolásait elviselni többé nem akartuk, 1876-ban a szakadást hitközségünk kebelében újból előidézte, ugyszólván éjjelen át a szeffárd frakcziót megteremté anélkül, hogy Miskolczon a szefárd fithurgiát valaha gyakorolták volna. Nagyméltóságodnak dicsőült elődje hitközségünk áldozatkészességét jól ösmerte, tudta azt, miszerint már ezelőtt 50 esztendővel ugy-

szólván a legelső elemi iskolát alakította Felső-Magyarországon, mely iskolának ez idő szerint egy 15 személyzetből álló tantestülete van, 650 gyermek látogatja, ezek közt 550 tandíjmentes, kik nemcsak tankönyvekkel és tanszerekkel, hanem télen át nagyrészen ruházattal és népkonyhánk részéről eledellel láttaknak el. Hitközségünk humanus intézményei közül közelismerésben részesünek: virágzó nőegyletünk, ugyszintén a Chevra-Kadisa (szent-egylet), mely utóbbi a mult esztendőben ünnepelte 120 évi fennállásának jubileumát. Ezen egylet hitközségünk és a szefárd imaházi egyesület szegényeit egyaránt gyámolítja, segíyezi és kórházában, valamint magán-lakházakban ingyen gyógykezelte, és mindezen intézmények fejlesztésére a legbiztosabb jövedelem-forrását képező «gabellát» nagyméltóságod dicsőült elődje hitközségünk részére olyképp biztosítá, hogy a hatóság által évenként összeirt és megállapított lélekszám magassága viszonyitva a bérlet nagyságához, képezte ugy a nagy hitközség, mint a szefárd imaházi egyesület tagjai közötti részesedési arányt, a jövedelem igazságos megosztásának kulcsát. Tudva azt, miszerint nagyméltóságod szívéen hordja a kulturális, valamint a humanus intézmények fejlesztését: esedeztünk a város által felterjesztett emlékiratunkat alapos figyelemre méltatni, és az istenben boldogult elődje által tett intézkedéseket véglegesen fentartani kegyeskedjék.

A miniszter szívéyesen fogadta a küldöttséget és kijelentette, mennyire örül annak, hogy a hitközség oly szépen teljesíti kulturális köteleztségét. Megígérte, hogy személyesen foglalkozik majd az ügygyel. — Ezután megszólította a küldöttség tagjait: Schwarcz Hermant, Klein Gáspárt, Fischmann Joachimt, valamint vezetőit, Horváth Lajos és Vadnay Károly képviselőket is.

— **A rombach-utcai zsinagógában** folyó hó 19-én, mint minden év rós-chódes ador előbestéjén, a Chevra-Kadisah ünnepét ülték meg, melylyel Pollák L. rabbi az ünnepség szónoka összekötötte a dr. Philippon emlékének ünnepeltetését. (Dr. Adler Náthánról, a szintén csak nemrég elhalálozott angol chif-rabbiról, ki a zsidóság egyik disze, büszkesége volt, tán szintén illett volna ez alkalomból megemlékezni.) A megtelt templomban ott voltak a hitközség és a Chevra-Kadisah előljárai, a rabbiság és a hitközség nagyszámu előkelő tagjai. A Chevra-Kadisah működéséről szólva, Pollák rabbi igen szépen jegyezte meg nagy hatást keltett ünnepi beszédében, hogy hisz: »even mikir tizak«, a kö a falból hirdeti; a jótékonyság új szentélye, a páratlan új kórház épülete hirdeti működését, maga az épület kövei, de azok a márvány kövek is, melyekbe a nemes jóltevők nevei aranybetűkkel vésvék. Philipponról a szónok mondhatni teljes képet nyújtott, a mely ép oly megkapó, mint sikerült tanulmányának is beillik. A jomkippur-kóton imát Bachmann, a hirneves kántor teljes karral igen szépen adta elő.

— **Bischitz Dávidné asszonyt** a III. kerületi Hirschbetegegélyző egyeslet megválasztotta disztagjául és az erre vonatkozó diszokiratot vasárnap nyújtotta át. B i s c h i t z n é urnő megígérte, hogy figyelemmel fogja kísérni az egyeslet működését és érdekeit lehetőleg elő fogja mozdítani. — A nagybányai izr. nőegylet védasszonyává választotta meg a nemesszivü urhölgyet. Nyirő Sándor nagybányai t. ügyész, F r i e d m a n n Bernát dr. budapesti ügyvéd kíséretében kedden közölte ezt a határozatot B i s c h i t z asszonynyal, ki szívesen fogadta el a védnöki tisztet.

— **Márkus Dezső drt**, a „Jogi szemle« kiváló tehetségű szerkesztőjét, ki egyike jeleőbb kriminalistáinknak, beválasztották az ügyvéd-vizsgáló bizottságba.

— **Testvérülési bál.** A galgóczi szarvasvendéglőben a napokban „testvérülési bált“ rendeztek. Az ez iránti mozgalom élén S c h o b e r Ernő orsz. képviselő állt, kit egy időben az antiszemita magukénak hirdettek, a ki azonban most fényes tanujelét adta annak, hogy szívében viseli a polgárok egyetértését és a felekezetek békés együttlétét. A bálbizottság keresztény és zsidó tagokból alakult és a szünóra alatt S c h o b e r, V i d o r Soma izr. iskolaszéki elnök stb. felköszöntöket mondtak a felekezeti testvérülésre,

— **A magyar hírlapírók nyugdíjintézete** a napokban tartotta meg évi közgyűlését. Az évi jelentés köszönetet mond M a h l e r Gusztáv operaházi igazgatónak az egyesület javára rendezett színi előadásért. S t e i n f e l d Ignác 2000 frtot, W o l f n e r Gyula 450 frtot hagyományoztak az intézetnek. H. Jellinek Henrik indítványára a vaspálya-társaság újabb 1000 frtot ajándékozott az intézetnek. — Az igazgatósági tanácsba beválasztották Acsády Ignác drt, Halász Sándor drt, Sonnenfeld Zsigmond drt stb.

— **Halálozás.** K o m á r o m b a n a napokban temették N e u h a u s e r Izraelt, ki élete 79. évében halt meg. Egyike volt a megye leggazdagabb és legtekintélyesebb polgárainak és tevékeny részt vett a közéletben. Jótékonyága valóban példás volt. Koporsójánál Schnitzer dr. rabbi mondott megható gyászbeszédet,

— **A kolozsvári orth. izr. Chevra-Kadisa** temetkezési egyeslet f. hó 16-án tartott gyűlésén B u r g e r D. József fiatal hittanárt választotta meg titkárává. Nevezetesen a hitközség már január 5-én tartott nagy gyűlésén választotta meg egyhangulag hitközségi titkárnak. A helyi lapok kivétel nélkül örömmel vették tudomásul a választást, méltatva Burgernek a hitközség magyarosítása körül szerzett érdemeit.

— **Temetés.** G u t t m a n n Emil, a magyar leszámitoló és pénzváltó-bank cégvezetője meghalt. Temetése különösen a kereskedő világ nagy részvéte mellett ment végbe. Ott láttuk S e l l Kálmán bankelőnököt, W a h r m a n n Mór, P e k á r Imre, A e b l y Adolf, H o l l Frigyes és B e c k Miksa igazgatókat és a bank összes tisztviselőit. A ravatal felett K o h n rabbi tartott megható

bucsubeszédet, mely után a koporsót nagyszámu közönség kíséretében a kerepesi-uti temetőbe vitték ki.

— **Rabbibeiktatás.** H o r o v i t z Ármin rabbi e hó 19-én délután 5 órakor iktatták be a nagyszombati főrabbi-hivatalba. A beiktatás nagy ünnepélyességgel ment végbe. — A tudós főrabbi tudvalevőleg kitűnő hebreista és többek közt a boldogult trónörökös művét is lefordította héber nyelvre.

— **A budapesti lipótvárosi jótékony egyesület** W a h r m a n n Mór orsz. képviselő elnöke alatt f. hó 19-én választmányi ülést tartott, melyen H a j n a l Adolf jegyző jelentette, hogy az egyeslet által az elmúlt évben két izben foganatosított szegény tanulók felruházása nevezetesen deczember hó 9-én és 18-án. Felruházott az egyesület 313 fiut és 216 leányt, összesen tehát 539 tanulót, mely felruházás 1811 frt 70 krt igényelt.

— **Trencsénből** írják lapunknak, hogy a legutóbb megtartott rendkívüli megyei közgyűlésen dr. Diamant Mór trencsényi rabbi megválasztották a törvényhatósági népnevelési bizottság tagjává. A boldogult B l u m g r u n d N. H. bollesói rabbi helyébe lépett D i a m a n t dr., ki általános szeretetnek és tiszteletnek örvend.

— **A hódmező-vásárhelyi izr. szegénysegélyző egyeslet** javára f. hó 15-én igen sikerült hangversenyyel egybekötött tánczvigalmat rendeztek: A d l e r Géza, G r o s s m a n n Adolf és dr. W e i s z Adolf A tánczot megelőző műsor a következő volt: 1. Székeiy „Magyar ábránd“, zongorán előadta: K u n Miksáné urnő. 2. Nessler: „Werner bucsuja“ a Säkingeni trombitás dalműből, énekelte: S z a b a d o s Istvánné urnő, zongorán kísérte T ö r ö k Lajos. 3. Felolvasás, tartotta: I r á n y i Dezső. 4. Gregh, „Parais a ta fenerre“ (Serenade), énekelte: B e n e s Ida kisasszony, zongorán kísérte T ö r ö k Lajos. 5. Konstantin Lajos elszavalta a „Farsangi prédikációk“ cz. költeményt. 6. Huber „Második ábránd“ hegedűn előadta: A u s p i t z Jenő, zongorán kísérte: K u n Miksáné urnő. A nagy számmal megjelent közönség a műsornak mindegyes pontját szünni nem akaró éljenzéssel és tapsal fogadta. Az izr. szegény-segélyző-egyeslet javára 251 forint tiszta jövedelem maradt.

— **Kitüntetett tanulók.** Az V. ker. áll. főreáliskola önképzőköre A l e x a n d e r Bernát dr. elnöke alatt a napokban diszgyűlést tartott. Az elnöklő tanár jelentése szerint a még ifju kör ez idei működéséről a legnagyobb meglepéssel lehet szólni. A számos pályatétel eredménye a legkielégítőbb. Különösen kirüntette a jelenlevő tanári kar, valamint a szép számu közönség is B l e y e r Imrét, az önképző kör ez idei titkárá, mint a ki 3 pályadíjat és 2 díszéretet nyert el. Ugyancsak az ő prologjával — előadva 4 tanuló által — nyitották meg a diszgyűlést. Általános tetszést arattak a felolvasott művek is, különösen E h m a n n Ödön VIII. o. t. költeménye.

Fővárosi takaré- és hitelszövetkezet m. sz. Mérleg 1889. deczember 31-én. Vagyon: Pénzkészlet 6867

frt 89 kr. *Váltóbeszlet* 238,038 frt 42 kr. *Sorsjegytársulatok* 35,285 frt. *Törzsbetételi előlegek* 2922 frt 91 kr. *Leltár* 1070 frt. *Adóssok* 17,157 frt 45 kr. *Különféle aktívák* 650 frt 54 kr., összesen 301,992 frt 21 kr. **Teher:** *Forgalomban levő törzsbetétek* 3264 drb 50 frt-jával 122,600 frt 69 kr. befizetéssel. *Takarék-betétek* 25,892 frt 20 kr. *Tartalékalap* 3323 frt 39 kr. *Hitel-egyletek biztosítékai* 9202 frt 65 kr. *Törzsbetételi kamatok* 4235 frt 94 kr. *Hitelezők* 122,528 frt 67 kr. *Átmeneti kamatok* 2200 frt 04 kr. *Adótartaték* 2198 frt 83 kr. *Tízta nyereség 1803 frt 80 kr.* összesen 301,992 frt 21 kr. Ezen nyereség $8\frac{3}{4}\%$ -nyi kamatózással felel meg, míg a tagoknak *osztalékként* 7% fog kifizettetni.

Külföldi hírek.

— **Püspök az antiszemita ellen.** Lobos dr. tar-novi rom. kath. püspök, ki már egy ízben határozott módon megbélyegezte az antiszemita üzelmeit, újabb ismét nyilatkozott. Lembergől írják ugyanis, hogy a lengyel birodalmi tanács-klubban felolvasták a püspöknek egy levelét, melyben a magasztos szellemű főpap teljesen helyesli Bloch drnak Türk és társai ellen mondott nagyhatású beszédét.

— **Dr. Zucker beszédének hatása.** Königswarter Mór báró, az urak házának tagja százezer forintot adományozott a bécsi melegedő szobák és egyéb jótékonyági intézetek javára. Kijelentette a nemeslelkű adakozó, hogy a jótéteményekben nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül bárki is részesülhet. — Az adakozó báró ezenkívül 20.000 frtot adományozott a Karlsbad melletti Neudeck helységnek kórházi czélokra. Mint Bécsből írják ezek a nagyszerű adományok csak kezdetét képezi egy még nagyszerűbb akciónak. Königswarter báró ugyanis még 400,000 frtot szándékozik adományozni új kórházak és híjéltalanok menhelyei számára. — E tette Zucker drnak a képviselőházban tartott nagyhatású beszége indította; Zucker tudvalevőleg felszólította a zsidókat, hogy az antiszemita szemben még az eddiginél is nagyobb jótékonytságot gyakoroljanak.

— **Zsidó hajóparancsnok.** Canuz Vittoros naszádkapitányt, mint Rómából írják, Umberto király kinevezte az Andrea Doria corvette törzs naszádnak főnökévé. Még az antiszemita lapok nem támadják meg a kinevezést. Canuz egyike a legnépszerűbb tengerész főtiszteknek.

— **Zsidó konzulok Olaszországban.** A Gazetta Ufficiale jelenti, hogy Finzi Vito alkonzult diplomaciai érdemei jutalmául kinevezték I. oszt. konzullá. Olaszországban jelenleg tizenhét zsidó konzula van, kik közül tizenegyen első osztályúak.

— **Halphen tüzérkapitány,** a francia hadsereg egyik legkiválóbb tisztje, ki ép oly nagy vitézsége, mint tudományos képzettsége által tünt ki, élete 41. évében elhunyt Párisban. Halála általános részvétet keltett. A

tudomány-akadémiának legutóbbi ülésében az elnök nagy elismeréssel emlékezett meg az elhuntról, méltatva annak hazafiságát és kitűnő tehetségét, A boldogult 1870-ben Faidherbe oldalán küzdött és ez alkalommal ismételen adta jelét vitézségének.

— **Zadoc Kahnnak** Franciaország főrabbi-jává történt választását a köztársaság elnöke megerősítette, s most a párisi főrabbi-állás megüresedvén, kiírták a betöltése iránti pályázatot. A nancyi főrabbi-állás is megüresedett. Mindkét állomásra számos pályázó jelentkezett.

— **Felozlatott olvasókör.** A prágai német diákok olvasóegyletének közgyűlését, melyben körülbelül 600 tag vett részt, a rendőrség felozlatta. A jeles fiatal emberek ugyanis oly antiszemita botrányokat okoztak, hogy a rendőrbiztos kénytelen volt közbelépni és a zavargásoknak véget vetni.

— **Zsidó ipariskolák.** A szentpétervári kézműipar-kiállítás alkalmával hét orosz zsidó ipariskola vett részt, melyek közt legnagyobb sikert aratott az odeszai; de a többi hat is derekasan kitett magáért.

— **Zsidók kitüntetése Oroszországban.** Szentpétervárból írják, hogy a Goniec Urshedowy című hivatalos lap számos előkelő férfi kitüntetését közli. Ezek közt több zsidó is van. Ugyancsak a hivatalos lap közli, hogy Herz Károly varsói zsidó tanárt kinevezték államtanácsossá.

— **Massarani Tullo szenator,** kiváló hitsorsosunkat, Umberto király kinevezte a savoyai házirend lovag-jává, a mi a legnagyobb kitüntetések egyike, melyek Olaszországban adományozhatók. A kitüntetéssel 1000 scudi évi fizetés jár, melyet az új lovag Milanó szegényeinek ajándékozott.

— **Zsidó tábornok.** Joachimsen J. Fülöp volt newyorki bíró élete 73. évében meghalt. A boldogult megérdemli, hogy megemlékezzünk róla, mert valóban diszére vált felekezetünknek. Boroszlóban született 1817-ben és 1827-ben került New-Yorkba, hol 1840-ben ügyvéddé, majd meg ügyészé lett. A szabadságharcz alatt az 59. sz. newyorki önkéntes ezredet szervezte és annyira kitűnt bátorságával, hogy kinevezték őrnagygyá és később tábornokká. Jótékonyága közmondásossá vált és számos humanus egylet választotta meg elnökévé. Alapítója volt a „Hebrew Sheltering Guardian Society“-nek, hol több mint 800 gyermek részesül oktatásban, nevelésben és ruházásban. Nemesszivű neje alapította a bevándorló zsidókat segélyező egyletet. Nagy érdemeket szerzett a portugál hitközség körül is. Irodalmi téren nagy sikerrel működött; számos cikket irt a „Newyorker Staatszeitung“-ba, az „Albany Law Journal“-ba és a „Jewish Messenger“-be. — Mindenkor vallásos zsidó volt. — Temetése valóban impozáns volt, bár a szertartást, az elhunyt kívánsága szerint minden pompa nélkül végezték.

— **Nagylelkűség.** A veronai katolikus lapok legnagyobb dicsérettel emlékeznek meg Forti Lazzaro hitrokonunkról, ki 1,000.000 liránál többet hagyományozott jótékony czélokra, és nagyobb összegekkel emlékezett meg katolikus intézetekről is. A hírlapok megleghangu cikkekben méltatják a boldogult szabadelvűségét és nagylelkűségét.

— **Löb, brüsszeli főrabbi** élete 84. évében elhunyt; a boldogult évek hossza soron át volt hivatalában, de néhány év előtt nyugalomba vonult. Elődje volt Astruc belga főrabbinak.

— **Gyűjtés.** Odeszában az 1887-ben elhunyt dr. Schwabacher rabbi özvegye és árvái javára gyűjtést rendeztek, melyből 12,009 rubel folyt be. A gyűjtést a csár engedélyével indították.

— **Orosz dolgok.** Szentpétervárról írják, hogy a chertzovi és jekaterinoslavi területen élő zsidó kolonisták kérvényét, melyben a nekik adományozott, de ismét elvett telkek visszaadását kérték, visszautasították. Az indokolásban az mondatik, hogy a folyamodók várjanak, míg általánosságban rendezve lesz a telepítvényesek ügye.

Beküldetett.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

„Egyenlőség“ czimű becses lapja f. évi február hó 16-án megjelent számában, annak 19-ik lapján közölt válási ügyre vonatkozólag Deutsch Salamon ur által beküldött cikk betéteként szereplő s általam Budapesten 1890. évi február hó 13-án kiállított nyilatkozatomat félreértések kikerülése végett az igazságnak megfelelőleg következőkép igazítom helyre:

A kérdéses nyilatkozatom akként keletkezett, hogy folyó évi február hó 13-án reggel Deutsch Salamon ur egy kész nyilatkozattal keresett fel s megkért hogy azt részére írjam alá; mert arra aznap délelőtt lesz szüksége a budapesti rabbiság előtt. — A nyilatkozat aláírása előtt megkérdeztem őt — miután az évszámra már nem emlékeztem s az nálam feljegyezve nem volt — vajon tanácskozásaink csakugyan 1888. év őszén történtek-e? mire ő határozottan igennel felelvén, azt jóhiszeműleg ily értelemben alá is irtam. Miután azonban most utólag a felmutatott saját leveleimből arról győződtem meg, hogy a Détsy Imre ügyvéd ural tartott értekezletek 1887. év nyaratól egész őszig tartottak, hivatkozott nyilatkozatomban érintett évszámot 1887. évre helyesbitem.

Továbbá kijelentem, hogy a tanácskozások tárgyát, melyekre Détsy Imre urat meghívtam, nem csupán a rituális váló-levél kiadása, hanem az összes polgári és fenyítő perek, a gyermektartás kérdése, szóval az összes vagyoni kérdések rendezése is képezték.

Végül nyilatkozatomat oda helyesbitem, hogy Détsy Imre ügyvéd ur késznek nyilatkozott fontos engedmé-

nyeket tenni, de nem egyedül a rituális válólevél kiadásáért, hanem az összes mindennemű kérdésel és perek végleges beszüntetése és a bék kedvéért; miután Détsy Imre ur a rituális válólevélre sulyt ugy sem igen fektetett

Kérem t. szerkesztő urat ezen helyreigazító nyilatkozatomat b. lapjában felvenni.

Tisztelettel maradván Budapesten, 1890. évi február hó 20-án.

Hegedűs Károly,
ügyvéd.

Hirdetmény.

Az alulírt hitközség baromfi-vágó helye (VII. dobutcza 23. sz.) 1890. május 1-től számitandó három évre bérbe adandó. Pályázni kívánók feihivatnak, hogy az alulírt előljáráshoz intézett lepecsételt és 10% bánatpénzzel ellátott ajánlataikat legkésőbbben 1890. márczius hó 1-ig e hitközség titkári hivatalába (VII. dohány-utca 8. sz.) nyujtsák be, hol a bérlet egyéb feltételei is megtudhatók.

Budapest, 1890. február hó 5.

A pesti izr. hitközség
előljárása.

Pályázat.

A debreczeni izraelita hitközségnél üressedésben levő **900 frt** évi fizetéssel java dalmazott **jegyzői állásra** pályázat hirdettetik.

Pályázók szabályszerűen felszerelt, saját kezűleg irt kérvényeiket, — elméleti és gyakorlati képességeiknek a hitközségi administratio, a könyvvezetés a magyar és német nyelvben, valamint a héber ismeretekben való jártasságuknak és családi viszonyaiknak igazolása mellett, — 1890. márczius 5 dikéig alólirt elnöknél kötelesek benyujtani.

Debreczen, 1890. február 19-én.

Dr. Balkányi Miklós,
hitközségi elnök.

Pályázat.

A bács-földvári (Bács-Bodrogmegye) izr. hitközségnél a tanító elhalálózása folytán betöltendő az **okleveles tanító** állása; fizetés **526 frt**, lakás, **60 frt** iskolai fűtési és tisztántartási atlag. Pályázók sajátkezűleg irt kérvényeiket és bizonyítványaikat **április hó**

25-ig küldhetik be. Előnybe részesülnek, kik a héberben jártasok és anyakönyvvezetői minősítéssel bírnak; ezeknek **100** frt mellékjövedelem és az illetékek biztosítottak. Az állomás kitűnő ajánlat esetén azonnal elfoglalható; a kinevezett köteles egy próbaévet kitölteni.

B. Földvár, 1890. jan. 10-én.

Löbl Adolf,
kerületi elnök.

Lampel Bernát
iskolai elnök.

ב"ע"ה.

Ueber Ersuchen des hiesigen **בשר Selchwaa-**
ren-Fabrikanten

Herrn JOSEF ROSENBERG

Budapest, Bäcker-gasse Nr. 6,

erkläre ich, dass die Fabrik Rosenberg's die einzige hier ist, die sich der Aufsicht des **בית דין צדק דפה** unterordnete und **dass nur seine Fabrikate als בשר anerkannt werden können.**

Budapest, 11. Feber.

Rabbiner **L. POLLAK** (S. L.)

Maczós- és gyurógépek

a legolcsóbban és legjobb minőségben kaphatók

FEIWEL LIPÓT

vasbutor és iskolapadok gyárában,
Budapest, VII. ker., Aradi-utca 60. szám alatt.

„THE GRESHAM“ életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók: **Budapest,**
Ferencz-József-tér 5., 6., a társaság házában.

Ausztriai fiók:

Bécs,
Gizellastrasse 1., a társaság házában.

A társaság vagyona 1889. június 30-án . . . 106.578.528-96 frcs
Évi bevétel biztosítások és kamathól 1889.

évi június 30. 19.328.518-86 frcs

Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések után és visszavásárlásokért stb. a társaság fennállása (1848) óta 219.930.701-87 frcs

A lefolyt tizenkét havi üzlet-időszakban a társaságnál 49.069.600.— frcs-

ról szóló ajánlatok nyajtottak be és ezzel a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke 1.610.827.280.— frcs-ra emelkedett.

Előrajzok és dijszabások, melynek alapján a társulat a kötvényeket kiállítja, valamint bevalló-ívek ingyen szolgáltatnak ki az osztrák-magyar birodalom nagyobb városaiban tartozkodó ügynököknek és az **osztrák-magyar fiókok** által.

Jó bor igazi gyógyszer!!!

Trebitch Izidor borpinczéje

(Király-utca 6., Simonyi-féle házbán)

gazdagon el van látva hamisítatlan fehér, vörös és csemegeborokkal. (A kik **בשר**-ra ügyelnek, szintén bizalommal fordulhatnak a céghez) 5 üvegnél nagyobb vételek a házba szállíttatnak.

**Fontos regálebérlok-, szeszgyárosok-
és sörfőzőknek!**

Hitelesített alkohommérők, cefremérők, sacharometer, marometerek stb. olcsó áron kaphatók, **Hatschek Emilnél,** Budapest, Deák Ferencz-utca 15.

A Pannonia gőzmalom társaság Budapestén

a szükséges husvétli lisztminőségeket

☞ a budapesti gőzmalmok eredeti lisztszámainak megfelelőleg ☜
a helybeli rabbinatus elnöke, főtisztelendő **Brill Sámuel L.** ur és tisztelendő **Pollák Lipót** ur
szigorú ellenőrzése

mellett gyártja és szives megrendeléseket a **legjutányosabb** napi árak mellett fogantosit.

☞ Czim: Pannonia gőzmalom Budapestén. ☜